

בַּעַת מַעֲרָכוֹת

טיוולים טקטיים

שנים רבות ביחידות שדה, יודעים לספר שתוך כדי טיול ברגל או ברכב, בשעת התפעלות מיופיה של גבעה וממיווגה המושלם בנוף הנרחב, "תפשו את עצמם" פתאום כשהם מתארים אותה לעצמם כמוצב אויב, ובתת הכרתם בוחנים באיזו מידה היא נוחה להגנה ומה הכוח הדרוש להגנתה, או מה הוא הכוח, הנשק והשיטה הטובה ביותר לכיבוש. במרוצת הזמן, בעקבות האימון הרב והרבות ריכות שהיתה מנת חלקם באימוני-שדה ובקרב, סיגלו לעצמם אנשים אלה את יסודות הערכת המוצב עד כי למעשה הפכו הם לטבע-שני — ופתרון בעיה טקטית מסובכת היא לגביהם דבר של מה בכך, שיושג בצורה אינסטינקטיבית כמעט, תוך חסכון מירבי בזמן ובאופן הנכון ביותר.

היחידות הנתקלות באויב תהיינה לרוב יחידות חוד של כוח גדול יותר, או יחידות קטנות הנמצאות בשטח במשימות עצמאיות, והן תהיינה תחת הנהגתם של מפקדים צעירים. מכיון שכך הרי שיש צורך להקנות את הידיעות הדרושות לפתרון בעיות טקטיות, ואת הרגיי-לות בפתרון בעיות אלו, מיד עם גיוסם לצבא, או מוטב עוד באימון הטרם-צבאי. נראה לי כי אפשר להקנות נושא זה בשתי דרכים: האחד, שהיא יקרה וגוזלת זמן רב מתקופת השרות בצבא, היא ריבוי תרגילים עם וללא גייסות בשדה; והשנייה — טיולים טקטיים. אין ספק שטיולים טקטיים בלבד אינם מספיקים, ויש צורך גם בתרגילים. אולם ערכם של התרגילים יעלה לאין שיעור, במידה והם יבואו כהמחשה לעקרונות שנלמדו בעת הטיולים הטקטיים שנערכו בתקופת אימון הטרם-צבאי, או בראשית תקופת האימון בצבא.

אחת התכונות החשובות ביותר הנדרשות ממפקד ומחיל טוב, היא הערכה מהירה ונכונה של המוצב בו הוא נתון ברגע שהוא נתקל באויב. המהירות בה תתבצע הערכה זו, ומידת דיוקה, יקבעו לרוב את גורלה של היחידה הנתקלת. שלוש גורמים עיקריים משפיעים על המצב במקרים אלו, ועל המפקד ללמוד להעריכם ולהבינם במהירות:

- א. קרקע
- ב. יחסי כוחות
- ג. זמן ומרחב.

אף ששלושתם כאחד חשובים וקובעים, מסתבר שבכרוב המקרים תוכרע החלטתו של המפקד בהתאם להערכתו את גורם הקרקע. לגורם יחסי הכוחות תהיה אמנם השפעה מכרעת על טיב הפעולה שאותה ינקוט המפקד — אם יתקוף או יסוג — אך מכיון שבמקרים כגון אלו לא תהיה בידי המפקד במקום כל אפשרות לשנות את יחסי הכוחות, הרי גורם זה הוא לגבינו נתון. במקרה של זמן ומרחב תשפיע בעיקר מס-קנה בנתון קרקע — הטוח בין היחידה לבין האויב שבו נתקלה, בשילוב עם אופי פני הקרקע. נראה, איפוא, ששני

הגורמים האלה באים, במקרה של קרב היתקלות, להשלים ולהוסיף משקלם על החלטת המפקד לאור ניתוח גורם הקרקע.

בדרך כלל רגילים אנו לאמר שלימוד הערכת הקרקע הוא ענין קשה; את הקרקע יש לחוש, ולא כל מפקד נולד עם תחושה זו. עלינו למצוא דרך פשוטה, זולה ומעניינת להקנות תחושה זו לחיילינו ומפקדינו, שהטבע לא חנן אותם בתחושה זו — ויחד עם זאת לפתח את התחושה אצל אלו ש"נולדו" שדאים טובים. אנשי צבא ותיקים, ששרתו

טיולים טקטיים ביון העתיקה

„פילופואמן היה מפורסם בכושר שיפוטו ונסיגו בבחירת קרקע ובהנהגת צבאות; בעניינים אלה אימן את מוחו ע"י הגות תמידית, בעתות שלום כבעתות מלחמה. תמיד, בכל טיול שהוא, כאשר היה מגיע למיצר או למעבר קשה — אם היה בגפו היה מעריך לעצמו את המצב, ואם נמצא בחברה היה שואל לדעת חבריו מה הדבר הטוב ביותר שאפשר לעשותו אילו היו נתקלים במקום זה באויב, בחייתם או בעורפם, בעבר האחד או בעבר האחר. „עלול לקרות“, היה אומר, „שהאויב אשר נגדו שומה עלינו לפעול יתקוף כשהוא ערוך בשורות ישרות. או שיתקוף כגוף מפוזר, אשר צורתו תקבע רק ע"י פניהשטח במקום“. אזי היה שוקל שעה קלה מהו תואר הקרקע שהיה הוא תופש; מה מספר החיילים שהיה מפעיל, ואיזה כלי זין היה נותן בידיהם; היכן יחנה את מרכבותיו, את כבודתו, ואת חסרי-המגן הגלויים אל מחנהו; כמה שומרים — ובעלי איזה כושר — היה מקצה להגנתם; ואם מוטב היה להבקיע את דרכו במעבר, או לשמור את כוחו ע"י נסיגה אל עמדתו הקודמת. באופן דומה היה שוקל היכן הוא המקום ההולם ביותר בו יוכל לנסות את מחנהו! מה שטח הקרקע אשר היה תוחם ע"י חפירותיו; היכן ימצאו לו בנקל מים, והיכן עשוי היה למצוא שפע מזון ומספוא; וכאשר יעקור את מחנהו ביום הבא, מהי הדרך בה היה יכול לנוע בבטחון הרב ביותר, ובאיזו תבנית היה עורך את גייסותיו. למן שנותיו הצעירות, אימן את מוחו ע"י חקר ועיון כאלה, עד כי לא יכול היה להתרחש דבר אשר מחשבתו לא היתה מורגלת מכבר לקחתו בחשבון“.

טיטוס ליוויוס

או מהי הפעולה הנכונה, שאותה צריכים הם, כמפקדים, לנקוט. ישנם גם מקרים בהם ההסכמה הכללית של המשתתפים אינה מושגת בנקל, ואז הרינו משיגים מטרה נוספת: מתעורר ויכוח מועיל על נושא טקטי, הגורר אחריו נסיון לשכנע את המתנגד ע"י הבאת דוגמאות מקרבות ושימוש בספרות צבאית — ודבר זה, במיוחד בקרב הנוער (גדנ"ע), אינו נופל בחשיבותו מההישגים הטקטיים של התרגיל.

בהתחשב במספר הרב של הטיולים שהנוער בארצנו מבצע, לא יקשה, לדעתי, להנהיג טיולים טקטיים במסגרת האימון הטרנס-צבאי. ביחידות סדירות בהן נטל התעסוקה הוא גדול, או במילואים כאשר משתדלים לנצל כל רגע לאימון קונקרטי של היחידה, יתכן וקשה במקצת למצוא זמן ולארגן טיולים טקטיים תכופים. אבל גם ביחידות סדירות וגם ביחידות המילואים רבים המקרים בהם מפקד עם מפקדי המשנה שלו יוצאים לסיורים, או נוסעים בצותא לחופשה ומשתעממים בעת נסיעתם בדרך הארוכה. במקרים אלה כדאי שהמפקד ינצל את הזמן וישאל תוך כדי נסיעה אותה שאלה המעוררת: „מה היית עושה אם...?“.

רס"ן מאיר פרנקל

הטיול הטקטי, הוא למעשה אמצעי קל, פשוט ומענין ללימוד הערכת מצב בכלל, וסיגול תחושת הקרקע בפרט: טיול זה הוא דרך קלה ללימוד טקטיקה. שיטת לימוד זו אינה מצריכה כל אמצעים שהם, ואף לא עוזרי אימון — ואפילו הכנת שטח מוקדמת, תנאי בל יעבור באימונים צבאיים, אינה הכרחית. הדבר היחידי הנדרש הוא שטח מתאים, ומדריך בעל כושר המצאה, המדריך יוצא עם צות חניכים לטיול רגיל בשטח. תוך כדי תנועה הוא שואל, בהצביעו על אחת הגבעות בשטח, מה הוא לדעת המטיילים הכוח הנדרש להגנת הגבעה? לאחר ששמע מספר הערכות מגוונות הוא מסכם, ממשיך ועולה עם הצות על הגבעה, אשר נהפכה בינתיים ליעד. המטיילים בודקים את נכונות הערכתם על הגבעה עצמה.

השאלה האופיינית הנשאלת באימון זה היא: מה היית עושה בהיותך מפקד כיתה עצמאית עם כיתתך הנעה בטור עם גשש לפניך באם... נפתחת עליכם אש מהגבעה בכוח של מקלע ורובאי? בו במקום על הנשאלים לערוך הערכת יחסי כוחות, קרקע ואפילו זמן ומרחב, בהתחשב במרחק בו נמצאים המותקפים מהתוקפים. בדרך כלל ניתנת הבעיה לפתרון בו במקום, והמדריך יכול להסביר ולשכנע את המשתתפים מה הם הצעדים הנכונים